

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Vaste commissie voor Onderwijs
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

30 november 2018

Rondetafel 6 december: Ruimte voor 243 nieuwe scholen?

Geachte leden van de Kamercommissie van Onderwijs,

De voorgenomen wet 'Ruimte voor nieuwe scholen' kan het onderwijs overspoelen met beroerde schoolorganisaties en onbewezen concepten. Afgaande op de vele verzoeken die ik de afgelopen jaren heb gehad van mensen die een school wilden beginnen, worden er tientallen aanvragen ingediend. Volgens de Minister zal de onderwijsinspectie er voor zorgen dat nieuwkomers worden doorgelicht en dat de nieuwe scholen goed en kritisch gevolgd worden.

Inspectie heeft geen inzicht in kwaliteit nieuwe scholen

De geloofsbrieven van nieuwkomers bestaan vooral uit hun schoolplan en de begroting. Dat zijn papieren tijgers. Aanvragers zullen eenvoudigweg bestaande schoolplannen en begrotingen kopiëren. Die kan de Minister immers op grond van het gelijkheidsbeginsel niet weigeren. Als daarna in de praktijk de uitvoering toch wat anders is dan in het schoolplan stond, kunnen aanvragers zich beroepen op voortschrijdend inzicht.

Bovendien blijkt de inspectie niet in staat om bestaande scholen te volgen. Hoe gaat ze dan al die nieuwkomers beoordelen? Twee recente kwesties:

a. Voor de 'Staat van het Onderwijs 2017' liet de inspectie een eenmalig onderzoek doen naar de verschillen in kwaliteit tussen scholen. De conclusies waren ontluisterend en de inspecteur-generaal zei onaangenaam verrast te zijn door de grote verschillen. Dat de kwaliteitsverschillen tussen scholen zo groot zijn is één ding, erger is dat de Onderwijsinspectie daar helemaal geen weet van heeft. In de Staat van 2018 schreef de inspectie nog steeds geen idee te hebben hoe het met die kwaliteitsverschillen zit. De inspectie ontbeert namelijk het instrumentarium en de gegevens om de kwaliteit van het onderwijs op scholen te kunnen volgen.

b. Door dat gebrekkige instrumentarium zijn rapporten van de inspectie notoir subjectief en willekeurig. De inspectie heeft nauwelijks gegevens over de ontwikkeling van leerlingen op scholen en kan daardoor geen oordeel over het onderwijs geven. Daarvan getuigt een recente rechterlijke uitspraak (RB Den Haag) van 25 oktober 2018: De rechter dwong de inspectie meerdere rapporten in te trekken vanwege een ondeugdelijke gegevensbasis.

Juist bij nieuwe scholen is het belangrijk dat de inspectie de voortgang van leerlingen goed volgt. Nieuwe scholen blijken het namelijk vaak slecht te doen gedurende de eerste 10 jaar van hun bestaan. Op nieuwe middelbare scholen bijvoorbeeld, komen zeer veel leerlingen onder hun basisschooladvies uit en zijn de eerste examenresultaten ronduit slecht (zie Unic, Ijburgcollege, Hyperion lyceum e.a.). Het probleem is dat de informatiesystemen van de inspectie pas na enkele eindexamenlichtingen enig inzicht bieden in de kwaliteit van het onderwijs. Maar dan is het voor al die leerlingen al te laat.

Wet introduceert marktwerking in het onderwijs

De voorgenomen wet gaat er toe leiden dat enkele grote (commerciële) partijen gaan proberen toe te treden tot de 'onderwijsmarkt'. De Minister meent dat dit niet zo'n vaart zal lopen omdat het niet mogelijk is om winst te maken met schoolstichtingen. Dat is een naïeve gedachte. Het is namelijk zeer simpel: Bedenk een 'uniek' onderwijsconcept en breng de rechten daarvan onder in een rechtspersoon. De scholen moeten daar licenties, software, lesmethoden en cursussen bij inkopen. Omdat er maar één aanbieder van het unieke concept is, gelden de aanbestedingsregels niet. Baseer het unieke concept op een goedkope onderwijsvorm (leerpleinen!) en begin alleen scholen in buurten met weinig zorgleerlingen. Dan liggen winstmarges in het verschiet waar menig AEX-bedrijf jaloers op zal zijn.

Wij hebben sterk de indruk dat er tenminste twee grote commerciële partijen zijn met interesse in de onderwijsmarkt. Mocht u inderdaad deze voorgenomen wet aannemen, dan gaan wij hun komst niet stilletjes afwachten. Zoals ik in mijn brief van 16 oktober al aan u heb laten weten staan wij daarom klaar met een aanvraag voor 243 nieuwe scholen. We zullen daarmee een marktaandeel van 15% behalen. Ons doel is dat echter niet. Vandaar het volgende:

Advies:

1. Vraag de de Minister om eerst orde op zaken te stellen bij de inspectie. Niet met meer inspecteurs, maar met betere ICT om direct inzage te krijgen in de ontwikkeling van leerlingen en daarmee in het reilen en zeilen van scholen. Die informatie verzamelen scholen zelf al lang, alleen beschikt de inspectie er nu niet over. Een geautomatiseerde analyse van die data geeft inspecteurs informatie waar er mogelijk iets aan de hand is, waarna ze daar onderzoek naar kunnen doen. Met zo'n werkwijze was bijvoorbeeld ook het probleem met de examens in Maastricht nooit ontstaan: Het informatiesysteem had dan al jaren geleden opgemerkt dat sommige onderdelen van het PTA niet becijferd waren.
2. Een nieuwe school heeft alleen zin als het iets toevoegt aan het aanbod. Een tweede Dalton-school naast een al bestaande Dalton-school heeft geen maatschappelijke waarde en zou ook niet van overheidswege bekostigd hoeven worden. De wet moet daarom van oprichters eisen dat

ze aantonen dat hun nieuwe school een in de regio nog niet bestaand aanbod levert. Dat zorgt er vanzelf ook voor dat het schoolplan geen papieren tijger meer is. Oprichters kunnen geen bestaand schoolplan kopiëren dat de Minister automatisch moet goedkeuren vanwege het gelijkheidsprincipe. Ze moeten werkelijk een nieuw plan maken. Voor behoud van de bekostiging moet ook geëist worden dat daadwerkelijk volgens dat plan gewerkt wordt. Als de nieuwe school feitelijk toch hetzelfde aanbod als een bestaande school blijkt te gaan leveren, behoort de nieuwe school gesloten te worden.

3. Gezien de bevolkingskrimp is er helemaal niet 'meer ruimte voor nieuwe scholen'. Nieuwe scholen zullen daarom ten koste gaan van bestaande scholen. Er zullen scholen sneuvelen. De wet- en regelgeving ontbeert nu echter bepalingen om de sluiting van een school in goede banen te leiden. Denk aan een garantie dat een leerling die op een school begint, daar ook eindexamen zal kunnen doen (die garantie is er momenteel alleen voor nieuwe scholen doordat de opheffingsnorm daarvoor is uitgesteld).
4. Beperk het totaal aantal nieuwe scholen tot een jaarlijks quotum. Dat voorkomt een heksenketel en de toetreding van grootschalig opererende marktpartijen.

Hoogachtend,



Misha van Denderen

020 4910018

m.denderen@svpo.nl

Oprichter Scholen voor Persoonlijk Onderwijs